
SYSTEM
Prawa Procesowego Cywilnego

Redaktor Naczelny
Tadeusz Ereciński

**POSTĘPOWANIE
NIEPROCESOWE**

Postępowania z zakresu
prawa osobowego, rodzinnego
i rzeczowego

Redakcja naukowa
Piotr Rylski, Marcin Walasik

IV cz. 2



Wolters Kluwer

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

SYSTEM

Prawa Procesowego Cywilnego

Redaktor Naczelny Tadeusz Ereciński

Członkowie Rady Programowej

prof. dr hab. Sławomir Cieślak, prof. dr hab. Tadeusz Ereciński,
prof. dr hab. Paweł Grzegorzczak, sędzia SN Jacek Gudowski,
prof. dr hab. Andrzej Jakubecki, prof. dr hab. Janusz Jankowski,
prof. dr hab. Kazimierz Lubiński, prof. dr hab. Andrzej Marciniak,
prof. dr hab. Karol Weitz, prof. dr hab. Tadeusz Wiśniewski,
prof. dr hab. Feliks Zedler, dr hab. Andrzej Zieliński

-
- Tom I. Zagadnienia ogólne**
Marcin Dziurda, Paweł Grzegorzczak i Karol Weitz
- Tom II. Postępowanie procesowe przed sądem pierwszej instancji**
Karol Weitz i Tadeusz Zembrzuski (cz. 1),
Tadeusz Wiśniewski (cz. 2), Sławomir Cieślak (cz. 3, 4 i 5)
- Tom III. Środki zaskarżenia** Jacek Gudowski
- Tom IV. Postępowanie nieprocesowe**
Tadeusz Ereciński, Kazimierz Lubiński (cz. 1)
Piotr Rylski, Marcin Wałasik (cz. 2, 3 i 4)
- Tom V. Postępowanie zabezpieczające**
Andrzej Jakubecki
- Tom VI. Postępowanie egzekucyjne**
Andrzej Jakubecki
- Tom VII. Międzynarodowe i europejskie prawo procesowe**
Paweł Grzegorzczak i Karol Weitz

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

POSTĘPOWANIE NIEPROCESOWE

Postępowania z zakresu
prawa osobowego, rodzinnego
i rzeczowego

Redakcja naukowa

Piotr Ryłski
Marcin Walasik

Autorzy:

Joanna Bodio
Katarzyna Gajda-Roszczyńska
Jacek Gudowski
Agnieszka Laskowska-Hulisz
Piotr Mysiak
Jakub Pokrzywniak
Andrzej Stępnik
Andrzej Jan Szereda
Marcin Walasik
Ireneusz Wolwiak
Zbigniew Woźniak

IV cz. 2



Wolters Kluwer

Warszawa 2023

Poszczególne rozdziały tomu IV cz. 2 napisali:

Joanna Bodio	dział III rozdz. 3–6, 9
Katarzyna Gajda-Roszczyńska	dział IV rozdz. 8
Jacek Gudowski	dział I rozdz. 2
Agnieszka Laskowska-Hulisz	dział II; dział III rozdz. 1, 7, 8
Piotr Mysiak	dział IV rozdz. 7
Jakub Pokrzywniak	dział IV rozdz. 6
Andrzej Stempniak	dział III rozdz. 2; dział IV rozdz. 5
Andrzej Jan Szereda	dział I rozdz. 3
Marcin Walasik	dział I rozdz. 1
Ireneusz Wolwiak	dział IV rozdz. 1, 2
Zbigniew Woźniak	dział IV rozdz. 3, 4

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	23
Wykaz podstawowej literatury podawanej wyłącznie w zapisie skróconym	31
Przedmowa	43
DZIAŁ I. Postępowania w sprawach z zakresu prawa osobowego	45
ROZDZIAŁ 1. Postępowania w sprawach o uznanie za zmarłego i o stwierdzenie zgonu	45
1. Cel i ogólna charakterystyka postępowań	51
2. Perspektywa historyczna	61
2.1. Początki i kierunek ewolucji	61
2.2. Okres zaborów	63
2.3. Międzywojnie	68
2.4. Etap unifikacji	70
3. Regulacje prawa materialnego	72
3.1. Stosunek do innych norm	72
3.2. Prawo właściwe	73
3.3. Podstawy uznania za zmarłego	73
3.4. Podstawy stwierdzenia zgonu	75
3.5. Zbieg podstaw uznania za zmarłego i stwierdzenia zgonu	80
4. Rozgraniczenie postępowań	81
4.1. Stosunek do innych postępowań	81
4.2. Wzajemny stosunek postępowań	84
4.2.1. Zakres zastosowania postępowań	84
4.2.2. Stosunek postępowań w toku	84
4.2.3. Przekształcenie postępowania o uznanie za zmarłego (art. 534 k.p.c.)	87
4.2.4. Stosunek postępowań po ich zakończeniu	90
5. Organy postępowania	92
5.1. Czynności sądu i referendarza sądowego	92
5.2. Jurysdykcja krajowa	92
5.3. Właściwość sądu	98
6. Uczestnicy postępowania	101
6.1. Interes prawny w postępowaniu	101
6.2. Wnioskodawca	106
6.3. Pozostali uczestnicy postępowania	108

7.	Przebieg postępowań	112
7.1.	Charakterystyka regulacji	112
7.2.	Wniosek wszczynający postępowanie	112
7.3.	Czas złożenia wniosku	117
7.4.	Faza wstępna	120
7.5.	Forum rozpoznania sprawy	121
7.6.	Wysłuchanie osób bliskich	122
7.7.	Postępowanie wywoławcze	125
7.7.1.	Ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie za zmarłego	125
7.7.2.	Ogłoszenie o wszczęciu postępowania o stwierdzenie zgonu	131
7.8.	Gromadzenie i koncentracja materiału faktycznego i dowodowego	134
7.9.	Zakończenie postępowania	138
8.	Orzekanie	139
8.1.	Przedmiot rozpoznania	139
8.2.	Zakres związania żądaniem i orzekania z urzędu	141
8.3.	Podstawa faktyczna orzeczenia i stopień dowodu	143
8.4.	Orzeczenia i ich treść	152
8.4.1.	Orzeczenia negatywne	152
8.4.2.	Orzeczenia pozytywne	153
8.4.3.	Koszty postępowania	157
8.5.	Charakter prawny i skutki orzeczeń	158
8.5.1.	Charakter prawny postanowienia o uznaniu za zmarłego	158
8.5.2.	Charakter prawny postanowienia o stwierdzeniu zgonu	161
8.5.3.	Procesowe skutki postanowień o uznaniu za zmarłego i o stwierdzeniu zgonu	162
8.5.4.	Pozostałe skutki uznania za zmarłego i stwierdzenia zgonu	166
9.	Środki odwoławcze	169
9.1.	Apelacja	169
9.2.	Zażalenie	173
10.	Wzruszanie prawomocnych postanowień	173
10.1.	Rodzaje środków prawnych i ich wzajemny stosunek	173
10.2.	Skarga kasacyjna	179
10.3.	Skarga nadzwyczajna	181
10.4.	Zmiana prawomocnego postanowienia oddalającego wniosek	182
10.5.	Postępowanie o uchylenie postanowienia orzekającego uznanie za zmarłego albo stwierdzenie zgonu	184
10.5.1.	Przedmiot i podstawy postępowania	184
10.5.2.	Charakter i reżim postępowania	191
10.5.3.	Właściwość i jurysdykcja sądu	192
10.5.4.	Wszczęcie postępowania	194
10.5.5.	Uczestnicy postępowania	196
10.5.6.	Elementy przebiegu postępowania	198
10.5.7.	Orzekanie	199
10.5.8.	Postępowanie skrócone	203
10.5.9.	Środki odwoławcze	205
10.5.10.	Wzruszanie prawomocnych postanowień	206

10.6. Skarga o wznowienie postępowania	207
10.7. Skutki uchylecia albo zmiany prawomocnego postanowienia	209
ROZDZIAŁ 2. Postępowanie w sprawach z zakresu ubezwłasnowolnienia	216
1. Rodowód unormowania	228
2. Ubezwłasnowolnienie w prawie materialnym	233
3. Właściwość i skład sądu. Jurysdykcja krajowa	241
4. Wnioskodawca i uczestnicy postępowania	251
5. Doradca tymczasowy	265
6. Obligatoryjne wysłuchanie osoby, której dotyczy wniosek	271
7. Przedstawienie świadectwa lekarskiego lub innego zaświadczenia	276
8. Opinia biegłych	278
9. Złożenie wykazu majątku	288
10. Przebieg postępowania	290
11. Wydanie orzeczenia	294
12. Postępowanie o uchylenie i zmianę ubezwłasnowolnienia	304
13. Środki zaskarżenia	309
14. Podsumowanie	319
ROZDZIAŁ 3. Postępowanie w sprawach z zakresu prawa o aktach stanu	
cywilnego	323
1. Ogólna charakterystyka postępowań	324
2. Zagadnienia materialnoprawne	326
3. Organy postępowania. Droga sądowa	332
3.1. Uwagi ogólne	332
3.2. Jurysdykcja krajowa	337
3.3. Właściwość i skład sądu	339
4. Uczestnicy postępowania	341
5. Przebieg postępowania	345
6. Orzekanie	349
7. Zaskarżanie orzeczeń	353
8. Zmiana lub uchylenie orzeczenia	357
8.1. Zagadnienia ogólne	357
8.2. Zmiana postanowienia w sprawach należących do właściwości sądu opiekuńczego	358
DZIAŁ II. Postępowanie w sprawach o zobowiązanie osoby stosującej przemoc	
w rodzinie do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego	
otoczenia lub zakazanie zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego	
otoczenia, art. 560²–560¹² k.p.c.	361
1. Uwagi wprowadzające	362
2. Rodzaj spraw rozpoznawanych w tym postępowaniu	363
3. Wszczęcie postępowania. Legitymacja do zgłoszenia wniosku o wszczęcie postępowania	365
4. Przebieg postępowania w sprawie – zagadnienia wybrane. Terminy i doręczenia	367
5. Rozstrzygnięcie co do istoty sprawy	369

DZIAŁ III. Postępowania w sprawach z zakresu prawa rodzinnego, opiekuńczego i kurateli	373
Uwagi ogólne	373
ROZDZIAŁ 1. Postępowania w sprawach małżeńskich	374
1. Uwagi wprowadzające	376
2. Sprawy o zezwolenie na zawarcie małżeństwa kobiecie niemającej ukończonych lat 18 oraz sprawy o zezwolenie na zawarcie małżeństwa osobie dotkniętej chorobą psychiczną albo niedorozwojem umysłowym, a także sprawy o zezwolenie na zawarcie małżeństwa osobom powinowatym w linii prostej	377
2.1. Postępowanie w sprawach o zezwolenie na zawarcie małżeństwa	377
2.2. Właściwość i skład sądu	377
2.3. Wszczęcie postępowania w sprawie o zezwolenie na zawarcie małżeństwa. Legitymacja do złożenia wniosku. Uczestnicy postępowania	379
2.4. Rozpoznanie sprawy. Wysłuchanie. Dowody	385
2.5. Rozstrzygnięcie w przedmiocie zezwolenia na zawarcie małżeństwa	392
3. Sprawy o zwolnienie od obowiązku złożenia urzędowi stanu cywilnego dokumentu potrzebnego do zawarcia małżeństwa	393
4. Sprawy o zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego przez pełnomocnika	398
5. Sprawy o rozstrzygnięcie, czy okoliczność przedstawiona przez kierownika urzędu stanu cywilnego wyłącza zawarcie małżeństwa, a także o to, czy okoliczności przedstawione przez kierownika urzędu stanu cywilnego uzasadniają odmowę czynności	401
6. Sprawy rodziny, o których mowa w art. 565 k.p.c. (inne sprawy małżeńskie)	404
7. Sprawy o separację na zgodny wniosek małżonków oraz o zniesienie separacji	411
7.1. Właściwość i skład sądu	411
7.2. Wszczęcie postępowania. Legitymacja do złożenia wniosku	412
7.3. Rozpoznanie sprawy	413
7.4. Zakończenie postępowania	414
ROZDZIAŁ 2. Postępowanie o podział majątku wspólnego małżonków	416
1. Wprowadzenie	424
2. Tryby podziału majątku wspólnego	428
2.1. Uwagi wprowadzające	428
2.2. Podział majątku wspólnego przed sądem polubownym	429
2.3. Podział majątku wspólnego w postępowaniu procesowym	431
2.4. Podział majątku wspólnego w postępowaniu nieprocesowym	435
2.5. Podział majątku wspólnego w postępowaniu pojednawczym	436
2.6. Podział majątku wspólnego w postępowaniu mediacyjnym	437
3. Podmioty postępowania o podział majątku wspólnego	438
3.1. Sąd	438
3.2. Jurysdykcja krajowa	439
3.2.1. Wprowadzenie	439
3.2.2. Jurysdykcja krajowa w postępowaniu procesowym	439
3.2.3. Jurysdykcja krajowa wyłączna	441
3.2.4. Jurysdykcja krajowa fakultatywna	443
3.2.5. Jurysdykcja krajowa wynikająca z umów międzynarodowych i prawa unijnego	445

3.3. Właściwość miejscowa sądu	450
3.3.1. Przekazanie sprawy innemu sądowi (art. 683 w zw. z art. 567 § 3 k.p.c.)	456
3.3.2. Właściwość delegacyjna	459
3.3.3. Właściwość umowna	462
3.3.4. Cywilny czy rodzinny charakter spraw o podział majątku wspólnego małżonków?	462
3.4. Uczestnicy postępowania	465
3.4.1. Wprowadzenie	465
3.4.2. Wnioskodawca	467
3.4.2.1. Uwagi ogólne	467
3.4.3. Osoby posiadające udział w majątku wspólnym	467
3.4.4. Nabywca udziału w majątku wspólnym	468
3.4.5. Skarb Państwa	469
3.4.6. Wierzyciel małżonka lub jego następców prawnych	470
3.4.7. Organy państwowe i organizacje pozarządowe	472
3.4.8. Syndyk masy upadłości, zarządca i nadzorca sądowy w postępowaniu restrukturyzacyjnym	473
3.4.9. Konkubent małżonka	475
3.4.10. Pozostali uczestnicy	478
4. Wszczęcie postępowania	493
4.1. Wniosek o podział majątku wspólnego	493
4.1.1. Uwagi ogólne	493
4.1.2. Fakty uzasadniające żądanie	495
4.1.3. Powinność wskazania dowodów	499
4.2. Kumulacja działów (art. 567 § 3 w zw. z art. 689 k.p.c.)	500
5. Ustalenie składu i wartości majątku wspólnego	503
5.1. Ustalenie składu majątku wspólnego	503
5.2. Ustalenie wartości majątku wspólnego	513
5.3. Całkowity a częściowy podział majątku wspólnego	519
5.4. Uzupełniający podział majątku wspólnego	523
5.5. Częściowy podział majątku wspólnego a postanowienie częściowe	526
6. Żądania i roszczenia akcesoryjne	527
6.1. Wprowadzenie	527
6.2. Ustalenie nieważności umowy majątkowej małżeńskiej	531
6.3. Ustalenie nierównych udziałów małżonków w majątku wspólnym	533
6.4. Rozliczenia dokonywane na podstawie art. 45 k.r.o.	545
6.5. Rozliczenia dokonywane na podstawie art. 686 w zw. z art. 567 § 3 k.p.c.	560
7. Podział majątku wspólnego	562
8. Orzeczenia i ich zaskarżanie	566
8.1. Rodzaje orzeczeń	566
8.2. Zaskarżanie orzeczeń	572
ROZDZIAŁ 3. Postępowanie opiekuńcze	575
1. Ogólna charakterystyka	580
2. Organy postępowania opiekuńczego	593

3. Uczestnicy postępowania opiekuńczego	598
3.1. Uwagi ogólne	598
3.2. Zdolność procesowa osoby pozostającej pod władzą rodzicielską, opieką albo kuratelą	601
3.3. Prawo do osobistego udziału dziecka w postępowaniu opiekuńczym	608
3.4. Prawo do wysłuchania	611
3.5. Obowiązkowe stawiennictwo dziecka w sądzie	629
4. Pozostałe odrębności postępowania opiekuńczego	634
5. Ingerencja sądu opiekuńczego w sprawy rodziny	638
6. Orzeczenia sądu opiekuńczego	641

ROZDZIAŁ 4. Postępowanie w sprawach ze stosunków między rodzicami a dziećmi	647
1. Ogólna charakterystyka	651
2. Sprawy dotyczące władzy rodzicielskiej	652
3. Sprawy dotyczące umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej (w tym na podstawie orzeczenia sądu lub innego organu państwa obcego) oraz sprawowanie nadzoru nad umieszczeniem dziecka w pieczy zastępczej	675
4. Postępowanie o odebranie dziecka w związku z przemocą w rodzinie (art. 12a–12c u.p.p.r.)	687
5. Sprawy o uznanie ojcostwa	691
6. Sprawy dotyczące rozstrzygnięcia o istotnych sprawach dziecka w braku porozumienia rodziców	699
7. Sprawy o ustalenie kontaktów z dzieckiem	705
8. Sprawy o zezwolenie na dokonanie przez rodziców czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka lub o wyrażenie przez rodziców zgody na dokonanie takiej czynności przez dziecko	719
9. Sprawy o nadanie nazwiska dziecku	730

ROZDZIAŁ 5. Postępowanie o przysposobienie	735
1. Ogólna charakterystyka	737
2. Przebieg postępowania w sprawach o przysposobienie	745
2.1. Uwagi wprowadzające	745
2.2. Jurysdykcja krajowa w sprawach o przysposobienie	745
2.3. Właściwość i skład sądu w sprawach o przysposobienie	746
2.4. Wniosek o przysposobienie	747
2.5. Rozprawa	750
2.6. Uczestnicy postępowania w sprawach o przysposobienie	754
2.7. Postępowanie w sprawie o przysposobienie całkowite	770
2.8. Postępowanie przy adopcji ze wskazaniem	772
2.9. Orzeczenia w postępowaniu o przysposobienie	775
2.10. Zaskarżanie postanowień w przedmiocie przysposobienia	778

ROZDZIAŁ 6. Postępowanie z zakresu opieki	780
1. Charakterystyka ogólna	782
2. Sprawy z zakresu opieki	789
3. Jurysdykcja krajowa i właściwość sądu w sprawach z zakresu opieki	790

4. Wszczęcie postępowania w sprawach z zakresu opieki	791
5. Uczestnicy postępowania w sprawach z zakresu opieki	792
6. Przebieg postępowania w sprawach z zakresu opieki	796
7. Funkcje opiekuna	801
8. Środki dyscyplinujące opiekuna	806
9. Udzielenie opiekunowi zezwolenia we wszelkich ważniejszych sprawach, które dotyczą osoby lub majątku osoby pozostającej pod opieką	807
10. Nadzór sądu opiekuńczego nad sprawowaniem opieki	812
11. Wynagrodzenie opiekuna	815
12. Odpowiedzialność opiekuna	818
13. Ustanie i zwolnienie z opieki	819

ROZDZIAŁ 7. Postępowanie w sprawach o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką

ROZDZIAŁ 7. Postępowanie w sprawach o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką	825
1. Charakter postępowania, rodzaj spraw w nim rozpoznawanych	826
2. Postępowanie rozpoznawcze	831
2.1. Wszczęcie postępowania. Legitymacja do złożenia wniosku. Uczestnicy postępowania	831
2.2. Właściwość sądu	834
2.3. Rozpoznanie sprawy	834
2.4. Zakończenie postępowania	837
3. Wykonanie postanowienia o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką	841
3.1. Orzeczenia o odebraniu podlegające wykonaniu	841
3.2. Sąd właściwy do zlecenia odebrania	843
3.3. Zlecenie kuratorowi sądowemu przymusowego odebrania	844
3.4. Odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką	846

ROZDZIAŁ 8. Postępowanie w sprawach dotyczących wykonywania kontaktów z dziećmi

ROZDZIAŁ 8. Postępowanie w sprawach dotyczących wykonywania kontaktów z dziećmi	850
1. Uwagi wprowadzające	850
2. Wszczęcie postępowania. Legitymacja do złożenia wniosku. Uczestnicy postępowania	852
3. Właściwość sądu	854
4. Rozpoznanie sprawy	854
5. Postanowienia wydane w postępowaniu w sprawie kontaktów z dzieckiem	858

ROZDZIAŁ 9. Postępowanie z zakresu kurateli

ROZDZIAŁ 9. Postępowanie z zakresu kurateli	860
1. Charakterystyka ogólna	863
2. Podobieństwa i różnice między opieką a kuratelą	866
3. Kurator dla dziecka poczętego (nasciturusa)	869
4. Kurator dla osoby niepełnosprawnej	884
5. Kurator dla osoby nieobecnej	891
6. Kurator dla dochodzenia ojcostwa	893
7. Kurator dla osoby prawnej	895

8. Kurator w procesie rozliczenia odwróconego kredytu hipotecznego	905
9. Ustanie kurateli	908
DZIAŁ IV. Postępowanie w sprawach z zakresu prawa rzeczowego	909
ROZDZIAŁ 1. Postępowanie o stwierdzenie zasiedzenia	909
1. Materialnoprawne podstawy nabycia prawa przez zasiedzenie	914
1.1. Uwagi ogólne	914
1.2. Posiadanie samoistne	916
1.3. Prawo nabywane przez zasiedzenie	919
2. Wszczęcie postępowania	925
2.1. Wprowadzenie	925
2.2. Wniosek	926
2.2.1. Uwagi ogólne	926
2.2.2. Elementy wniosku	928
2.2.3. Wnioskodawca	931
2.2.4. Oznaczenie podmiotów zainteresowanych	935
2.2.5. Status wnioskodawcy wśród uczestników postępowania	938
2.3. Przesłanki procesowe	940
2.4. Doręczenie odpisu wniosku	941
3. Postępowanie rozpoznawcze	942
3.1. Uwagi ogólne	942
3.2. Roszczenie procesowe	943
3.3. Rozpoznanie żądania wniosku	950
3.4. Zarzut zasiedzenia	956
3.5. Uczestnicy postępowania	964
3.6. Znaczenie rozpoznania żądania w postępowaniu o zasiedzenie	967
3.7. Cofnięcie wniosku przez wnioskodawcę	971
4. Orzekanie	974
4.1. Realizacja prawa do ochrony sądowej	974
4.2. Zakres orzeczenia	976
4.2.1. Uwagi ogólne	976
4.2.2. Decyzja o szerokim zakresie stosowania art. 677 k.p.c.	980
4.2.3. Decyzja o braku podstaw do bezpośredniego zastosowania art. 677 k.p.c.	982
4.3. Charakter postanowienia	985
4.4. Wskazanie podmiotu nabywającego prawo	987
4.5. Data nabycia prawa	994
4.6. Oddalenie wniosku	998
4.7. Skutki postanowienia	999
4.7.1. Uwagi ogólne	999
4.7.2. Prawomocność postanowienia	1002
4.7.3. Prejudycjalność	1002
4.7.4. Prawomocność rozszerzona	1003
4.7.5. Prawomocność postanowienia oddalającego wniosek	1006
4.7.6. Powaga rzeczy osądzonej	1008
4.7.7. Skutek <i>erga omnes</i>	1010
4.8. Odrzucenie wniosku z uwagi na zawisłość sprawy	1015

5. Apelacja	1018
6. Skarga kasacyjna	1025
7. Wznowienie postępowania	1025
8. Podsumowanie	1031

ROZDZIAŁ 2. Postępowanie o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości rolnej przez samoistnego posiadacza	1033
1. Podstawy nabycia własności nieruchomości rolnej	1034
2. Decyzja stwierdzająca nabycie własności nieruchomości – akt własności ziemi	1038
3. Uchylenie ustawy i zmiana rodzaju postępowania	1041
4. Reżim postępowania	1041
4.1. Uwagi ogólne	1041
4.2. Wszczęcie postępowania	1043
4.3. Podmioty zainteresowane udziałem w postępowaniu	1048
4.4. Postępowanie rozpoznawcze	1050
4.5. Charakter orzeczenia	1052
4.6. Wpływ aktu własności na treść orzeczenia sądu	1053
4.7. Następstwa prawne stwierdzenia nabycia własności	1058
5. Podsumowanie	1065

ROZDZIAŁ 3. Postępowanie w sprawach o przepadek rzeczy	1068
1. Uwagi ogólne	1069
2. Przepadek rzeczy na podstawie przepisów prawa celnego	1071
2.1. Zakres przedmiotowy postępowania	1071
2.1.1. Uwagi wstępne	1071
2.1.2. Towary, których posiadanie, rozpowszechnianie lub którymi obrót są zakazane lub ograniczone	1071
2.1.3. Towary, co do których zachodzi potrzeba uregulowania ich sytuacji	1073
2.1.4. Pojęcie towaru	1074
2.2. Legitymacja do wszczęcia postępowania	1075
2.3. Uczestnicy postępowania	1076
2.4. Pełnomocnik do doręczeń	1078
2.5. Przebieg postępowania	1079
2.5.1. Uwagi wprowadzające	1079
2.5.2. Wniosek o wszczęcie postępowania	1079
2.5.3. Właściwość sądu. Jurysdykcja. Posiedzenie sądu	1081
2.5.3.1. Właściwość sądu	1081
2.5.3.2. Jurysdykcja	1082
2.5.3.3. Posiedzenie	1082
2.5.4. Przesłanki orzekania. Środki zaskarżenia	1083
2.6. Wykonanie orzeczenia	1085
3. Przepadek pojazdów	1086
3.1. Uwagi wprowadzające	1086
3.2. Zakres przedmiotowy postępowania	1087
3.3. Przebieg postępowania	1088
3.3.1. Uwagi wprowadzające	1088

3.3.2. Legitymacja do złożenia wniosku	1088
3.3.3. Uczestnicy postępowania	1089
3.3.4. Wniosek o wszczęcie postępowania	1089
3.3.5. Sąd właściwy. Jurysdykcja. Posiedzenie sądu	1090
3.3.6. Przesłanki orzekania. Środki zaskarżenia	1091
3.4. Wykonanie orzeczenia	1093
ROZDZIAŁ 4. Postępowanie w sprawach zarządu związanego ze współwłasnością i użytkowaniem	1094
1. Uwagi ogólne	1095
2. Zakres przedmiotowy postępowania nieprocesowego związanego ze współwłasnością	1096
2.1. Uwagi ogólne	1096
2.2. Sprawy zarządu rzeczą ruchomą	1097
2.3. Sprawy zarządu nieruchomością wspólną wspólnot mieszkaniowych	1098
2.4. Sprawy zarządu współużytkowaniem wieczystym	1100
3. Zagadnienia szczegółowe	1101
3.1. Ustanowienie zarządcy	1101
3.2. Ujawnienie zarządu w księdze wieczystej lub zbiorze dokumentów	1104
3.3. Pozbawienie używania rzeczy	1105
3.4. Nadwyżka dochodów po pokryciu wydatków	1108
3.5. Uchylenie zarządu	1109
3.6. Wykonywanie zarządu	1111
3.6.1. Uwagi wprowadzające	1111
3.6.2. Przepisy o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości, które nie znajdą zastosowania w zarządzie współwłasnością i użytkowaniem	1112
3.6.3. Przepisy o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości, które znajdą odpowiednie zastosowanie w zarządzie współwłasnością i użytkowaniem	1114
4. Charakter posiedzenia w sprawach zarządu rzeczą wspólną i użytkowaniem. Właściwość sądu. Jurysdykcja	1117
4.1. Charakter posiedzenia	1117
4.2. Właściwość sądu	1119
4.3. Jurysdykcja	1121
ROZDZIAŁ 5. Postępowanie o zniesienie współwłasności	1122
1. Wprowadzenie	1130
2. Tryby zniesienia współwłasności	1141
2.1. Uwagi ogólne	1141
2.2. Umowa i orzeczenie sądu	1143
2.3. Pojednanie	1144
2.4. Mediacja	1146
2.5. Sąd polubowny	1148
3. Właściwość sądu i jurysdykcja krajowa	1152
3.1. Właściwość sądu (uwagi ogólne)	1152
3.2. Właściwość miejscowa	1152

3.3. Właściwość delegacyjna i umowna	1155
3.4. Jurysdykcja krajowa (uwagi wstępne)	1156
3.5. Jurysdykcja krajowa wyłączna	1157
3.6. Jurysdykcja krajowa fakultatywna	1160
4. Wszczęcie postępowania	1161
4.1. Wniosek	1161
4.2. Wnioskodawca	1167
4.3. Uczestnicy postępowania	1172
5. Sposoby zniesienia współwłasności	1182
5.1. Wniosek współwłaścicieli co do sposobu podziału	1183
5.2. Kolejność stosowania sposobów zniesienia współwłasności	1186
5.3. Podział rzeczy wspólnej w naturze	1188
5.4. Przyznanie rzeczy jednej osobie	1190
5.5. Sprzedaż rzeczy wspólnej	1192
5.6. Spłaty i dopłaty	1197
6. Żądania i roszczenia akcesoryjne	1208
6.1. Wprowadzenie	1208
6.2. Przedmiot żądań akcesoryjnych	1211
6.3. Zakres podmiotowy żądań akcesoryjnych	1219
6.4. Obligatoryjna kumulacja żądań akcesoryjnych	1223
6.5. Zakres autonomii sprawy procesowej inkorporowanej do postępowania o zniesienie współwłasności	1228
6.6. Miejsce i czas zgłaszania żądań akcesoryjnych	1234
7. Orzeczenia i ich zaskarżanie	1238
7.1. Uwagi wstępne	1238
7.2. Rodzaje orzeczeń	1239
7.3. Zakres swobody jurysdykcyjnej sądu w postępowaniu odwoławczym	1248
7.4. Dopuszczalność skargi kasacyjnej	1258
ROZDZIAŁ 6. Postępowanie o ustanowienie drogi koniecznej i służebności przesyłu	1266
1. Ogólna charakterystyka postępowania o ustanowienie służebności drogi koniecznej	1267
2. Zagadnienia materialnoprawne związane z ustanowieniem służebności drogi koniecznej	1268
3. Organy postępowania	1271
4. Uczestnicy postępowania	1271
4.1. Legitymacja czynna	1271
4.2. Legitymacja bierna	1273
5. Przebieg postępowania	1275
6. Orzekanie	1280
7. Zaskarżanie orzeczeń	1286
8. Zmiana lub uchylenie orzeczenia	1287
9. Specyfika służebności przesyłu	1289

ROZDZIAŁ 7. Postępowanie wieczystoksięgowe	1295
1. Wprowadzenie	1299
2. Podmioty postępowania wieczystoksięgowego	1301
2.1. Sąd	1301
2.2. Wnioskodawca	1302
2.3. Uczestnicy postępowania według art. 626 ¹ § 2 k.p.c.	1304
2.4. Pozostali uczestnicy postępowania	1306
3. Wszczęcie postępowania wieczystoksięgowego	1307
3.1. Zasada działania sądu na wniosek	1307
3.2. Sposoby zapewnienia ujawnienia aktualnego stanu prawnego nieruchomości	1307
3.2.1. Uwagi ogólne	1307
3.2.2. Zasada wpisu	1308
3.2.3. Obowiązek właściciela nieruchomości ujawnienia swego prawa w księdze wieczystej i sankcja odpowiedzialności cywilnej	1310
3.2.4. Rola notariusza	1311
3.2.5. Postępowanie przynaglające	1314
3.2.6. Podsumowanie	1315
3.3. Wniosek o wpis	1316
3.3.1. Forma wniosku	1316
3.3.2. Cofnięcie wniosku	1317
3.4. Skutki złożenia wniosku	1319
3.5. Wszczęcie postępowania z urzędu	1321
4. Podstawa wpisu do księgi wieczystej	1323
4.1. Wprowadzenie	1323
4.2. Regulacja prawna podstaw wpisu w ujęciu prawnoporównawczym	1325
4.3. Zasada legalizmu materialnego	1327
4.4. Zasada wpisu uprzedniego	1331
4.5. Forma podstawy wpisu	1334
4.6. Przepis prawa jako podstawa wpisu	1335
4.7. Podsumowanie	1336
5. Kognicja sądu w postępowaniu wieczystoksięgowym	1337
5.1. Wprowadzenie	1337
5.2. Zasada legalizmu	1337
5.3. Sposób regulacji prawnej kognicji sądu w postępowaniu wieczystoksięgowym w ujęciu prawnoporównawczym	1338
5.4. Kognicja sądu wieczystoksięgowego w odniesieniu do ogólnych zasad postępowania	1339
5.5. Badanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia	1341
5.6. Kognicja sądu w kontekście badania przeszkód do wpisu	1347
6. Orzeczenia w postępowaniu wieczystoksięgowym	1352
6.1. Wprowadzenie	1352
6.2. Wpis do księgi wieczystej	1352
6.2.1. Wpis do księgi wieczystej jako rodzaj orzeczenia	1352
6.2.2. Forma wpisu	1354
6.2.3. Zasada szczegółowości	1355
6.2.4. Charakter prawny wpisu	1356

6.2.5.	Prawomocność wpisu	1358
6.2.6.	Skutki wpisu	1361
6.2.6.1.	Wprowadzenie	1361
6.2.6.2.	Zakres skuteczności wpisu	1362
6.2.6.2.1.	Zakres czasowy	1362
6.2.6.2.2.	Zakres podmiotowy	1363
6.3.	Pozostałe orzeczenia w postępowaniu wieczystoksięgowym	1363
6.3.1.	Rodzaje orzeczeń	1363
6.3.2.	Postanowienie oddalające wniosek o wpis	1364
6.3.3.	Postanowienia zapadłe na skutek rozpoznania skargi na wpis referendarza	1365
7.	Środki zaskarżenia w postępowaniu wieczystoksięgowym	1365
7.1.	Wprowadzenie	1365
7.2.	Skarga na orzeczenie referendarza sądowego	1366
7.3.	Apelacja	1368
7.4.	Skarga kasacyjna	1369
ROZDZIAŁ 8. Postępowanie o rozgraniczenie nieruchomości		1371
1.	Ogólna charakterystyka postępowania o rozgraniczenie	1380
1.1.	Wprowadzenie	1380
1.2.	Sprawy o rozgraniczenie – definicja	1381
1.3.	Rozgraniczenie a postępowanie rozgraniczeniowe	1383
1.3.1.	Rozgraniczenie	1383
1.3.1.1.	Rozgraniczenie na gruncie prawa cywilnego a prawa geodezyjnego i ustaw szczególnych	1383
1.3.1.2.	Rozgraniczenie dokonywane z udziałem organu państwowego lub bez udziału organu państwowego (art. 152 k.c.)	1385
1.3.2.	Postępowanie rozgraniczeniowe	1386
1.4.	Model postępowania o rozgraniczenie nieruchomości	1387
1.4.1.	Wstęp	1387
1.4.2.	Model podstawowy – mieszanego (hybrydowego) rozpoznawania spraw rozgraniczeniowych	1392
1.4.2.1.	Wstęp	1392
1.4.2.2.	Pierwsza faza – postępowanie administracyjne	1398
1.4.2.3.	Druga faza – postępowanie cywilne	1405
1.4.2.3.1.	Wprowadzenie	1405
1.4.2.3.2.	Skarga (żądanie) strony o przekazanie sprawy z drogi administracyjnej na drogę sądową	1406
1.4.2.3.3.	Przekazanie sprawy z drogi administracyjnej na drogę sądową z urzędu przez organ administracyjny	1407
1.4.2.4.	Strukturalne określenia relacji postępowania administracyjnego i cywilnego	1410
1.4.2.4.1.	Wprowadzenie	1410
1.4.2.4.2.	Droga sądowa	1412
1.4.2.4.3.	Charakter sprawy o rozgraniczenie	1414

1.4.2.4.4.	Zakres przedmiotowy	1415
1.4.2.4.5.	Zakres podmiotowy	1419
1.4.2.4.6.	Koszty	1421
1.4.3.	Sprawy o rozgraniczenie bezpośrednio rozpoznawane na drodze sądowej na podstawie art. 36 p.g.k.	1422
1.4.3.1.	Definicja	1422
1.4.3.2.	Charakter	1422
1.4.3.3.	Przedmiot	1426
1.4.3.4.	Podmioty	1427
1.4.3.5.	Przebieg postępowania	1428
1.4.3.6.	Orzekanie	1428
1.4.3.7.	Zaskarżanie orzeczeń	1431
1.4.4.	Postępowania oraz procedury techniczne służące przyjmowaniu, ustalaniu granic czy wznowieniu znaków granicznych	1432
1.4.4.1.	Wstęp	1432
1.4.4.2.	Postępowanie scaleniowe a rozgraniczenie	1433
1.4.4.2.1.	Definicja	1433
1.4.4.2.2.	Charakter postępowania	1433
1.4.4.2.3.	Droga sądowa	1433
1.4.4.2.4.	Przedmiot	1435
1.4.4.2.5.	Podmioty	1435
1.4.4.2.6.	Przebieg postępowania	1436
1.4.4.3.	Podział nieruchomości a rozgraniczenie	1437
1.4.4.3.1.	Definicja	1437
1.4.4.3.2.	Charakter postępowania	1438
1.4.4.3.3.	Droga sądowa	1438
1.4.4.3.4.	Przedmiot	1439
1.4.4.3.5.	Podmioty	1441
1.4.4.3.6.	Postępowanie	1441
1.4.4.3.7.	Podział nieruchomości rolnych i leśnych	1442
1.4.4.4.	Przyjmowanie granicy w postępowaniach ewidencyjnych ...	1444
1.4.4.4.1.	Definicja	1444
1.4.4.4.2.	Charakter postępowania	1444
1.4.4.4.3.	Przedmiot	1446
1.4.4.4.4.	Podmioty	1446
1.4.4.4.5.	Droga sądowa	1446
1.4.4.4.6.	Postępowanie	1446
1.4.4.5.	Rozgraniczenie gruntów pokrytych naturalnymi wodami powierzchniowymi	1448
1.4.4.5.1.	Definicja	1448
1.4.4.5.2.	Charakter postępowania	1449
1.4.4.5.3.	Droga sądowa	1450
1.4.4.5.4.	Przedmiot	1451
1.4.4.5.5.	Podmioty	1452
1.4.4.5.6.	Przebieg postępowania	1453
1.4.4.6.	Ustalanie przebiegu granicy do celów projektowych	1457
1.4.4.6.1.	Definicja	1457

1.4.4.6.2.	Charakter postępowania	1458
1.4.4.6.3.	Przedmiot	1458
1.4.4.6.4.	Podmioty	1458
1.4.4.6.5.	Droga sądowa	1459
1.4.4.6.6.	Postępowanie	1459
1.4.4.7.	Postępowanie o wznowienie znaków granicznych	1459
1.4.4.7.1.	Definicja	1459
1.4.4.7.2.	Charakter	1460
1.4.4.7.3.	Przedmiot	1463
1.4.4.7.4.	Postępowanie o wyznaczenie punktów granicznych	1463
1.4.5.	Ocena przyjętego modelu	1464
2.	Materialnoprawne kryteria rozgraniczenia (art. 153 k.c.)	1469
2.1.	Wstęp	1469
2.2.	Zasada pierwszeństwa (hierarchii) i wykluczania się kryteriów z art. 153 k.c.	1469
2.3.	Poszczególne kryteria	1471
2.3.1.	Kryterium aktualnego stanu prawnego nieruchomości	1471
2.3.2.	Kryterium ostatniego spokojnego stanu posiadania	1474
2.3.3.	Kryterium wszelkich okoliczności	1475
3.	Organy postępowania w sprawie o rozgraniczenie nieruchomości	1476
3.1.	Organy postępowania w pierwszej fazie administracyjnej	1476
3.1.1.	Wójt, burmistrz lub prezydent miasta	1476
3.1.2.	Upoważniony geodeta	1476
3.2.	Sąd oraz inne organy procesowe w drugiej fazie postępowania nieprocesowego	1477
3.2.1.	Sąd	1477
3.2.1.1.	Jurysdykcja	1477
3.2.1.2.	Właściwość	1479
3.2.1.3.	Skład	1480
3.2.1.4.	Referendarz sądowy	1481
4.	Uczestnicy	1482
4.1.	Zasada uczestnictwa w postępowaniu o rozgraniczenie – cechy charakterystyczne	1482
4.2.	Definicja pojęcia uczestnika postępowania o rozgraniczenie w świetle art. 510 k.p.c.	1485
4.2.1.	Definicja pojęcia uczestnika	1485
4.2.2.	Uczestnik postępowania o rozgraniczenie a inne podmioty	1486
4.2.2.1.	Osoby biorące udział w postępowaniu o rozgraniczenie, niebędące uczestnikami	1486
4.2.2.2.	Pojęcie uczestnika a organ administracyjny	1487
4.2.2.3.	Pojęcie uczestnika a biegły geodeta	1487
4.2.3.	Rodzaje uczestników postępowania w sprawach o rozgraniczenie	1488
4.2.3.1.	Wnioskodawca	1488
4.2.3.2.	Uczestnicy	1493
4.3.	Wszczęcie postępowania o rozgraniczenie z urzędu	1495

5.	Przebieg postępowania	1496
5.1.	Przebieg postępowania w ogólności	1496
5.2.	Wszczęcie postępowania w sprawie o rozgraniczenie	1497
5.3.	Wniosek i postępowanie naprawcze	1498
5.3.1.	Wniosek	1498
5.3.2.	Warunki formalne wniosku o rozgraniczenie	1499
5.3.3.	Opłata od wniosku w sprawie o rozgraniczenie	1500
5.3.4.	Postępowanie naprawcze	1502
5.3.5.	Pismo o przekazaniu sprawy	1503
5.3.6.	Wniosek o rozgraniczenie a przerwanie biegu terminu przedawnienia	1504
5.4.	Badanie przesłanek procesowych	1506
5.5.	Rozprawa i postępowanie dowodowe	1507
5.5.1.	Rozpoznanie spraw o rozgraniczenie	1507
5.5.2.	Zasada kontradyktoryjności czy inkwizycyjności a zasada gromadzenia materiału dowodowego w postępowaniu o rozgraniczenie	1508
5.5.3.	Rozprawa	1510
5.5.4.	Postępowanie dowodowe	1511
5.5.5.	Środki dowodowe	1512
5.5.5.1.	Wprowadzenie	1512
5.5.5.2.	Dowód z opinii biegłego geodety	1512
5.5.5.3.	Dowody z dokumentów	1514
5.5.5.4.	Akt własności ziemi	1516
5.5.5.5.	Dowód z oględzin	1517
6.	Orzekanie	1518
6.1.	Kognicja sądu w sprawach o rozgraniczenie rozpoznawanych w trybie nieprocesowym	1518
6.1.1.	Kognicja wyłączna i niewyłączna	1518
6.1.2.	Kognicja w ujęciu przedmiotowym i podmiotowym	1519
6.1.2.1.	Wprowadzenie	1519
6.1.2.2.	Sprawa o rozgraniczenie a zniesienie współwłasności	1521
6.1.2.3.	Sprawa o rozgraniczenie a stwierdzenie zasiedzenia	1522
6.1.2.4.	Sprawa o rozgraniczenie a uwłaszczenie	1524
6.1.2.5.	Sprawa o rozgraniczenie a tzw. tereny zamknięte	1525
6.1.2.6.	Sprawa o rozgraniczenie jako sprawa rozpoznawana przesłankowo (art. 36 p.g.k.)	1527
6.1.2.7.	Sprawa o ustalenie niezawarcia ugody przed geodetą lub jej nieważności a rozgraniczenie	1528
6.1.2.8.	Sprawa o rozgraniczenie a postępowanie scaleniowe, podział nieruchomości, ustalenie granicy w ramach scalenia i wymiany gruntów rolnych i leśnych, przyznanie granicy ewidencyjnej w postępowaniach ewidencyjnych, ustalenie linii brzegu, ustalenie granicy w ramach scalenia i wymiany gruntów rolnych i leśnych oraz ustalenie granicy dla celów projektowych	1528

Spis treści

6.2. Zasady orzekania w sprawach o rozgraniczenie	1529
6.2.1. Wprowadzenie	1529
6.2.2. Granice orzekania i związanie żądaniem w sprawach o rozgraniczenie	1529
6.3. Orzeczenia w sprawach o rozgraniczenie	1532
6.3.1. Wprowadzenie	1532
6.3.2. Orzeczenia merytoryczne	1532
6.3.2.1. Uwagi ogólne	1532
6.3.2.2. Treść orzeczenia merytorycznego kończącego postępowanie w sprawie o rozgraniczenie	1532
6.3.2.3. Cechy charakterystyczne orzeczenia merytorycznego kończącego postępowanie w sprawie o rozgraniczenie	1535
6.3.2.3.1. Wprowadzenie	1535
6.3.2.3.2. Orzeczenia uwzględniające a oddalające wnioski o rozgraniczenie nieruchomości	1535
6.3.2.3.3. Integralność (niepodzielność) orzeczeń o rozgraniczeniu nieruchomości	1535
6.3.2.3.4. Konstytutywność orzeczeń o rozgraniczeniu nieruchomości	1537
6.3.2.4. Skutki orzeczenia merytorycznego kończącego postępowanie w sprawie o rozgraniczenie	1537
6.3.2.5. Koszty postępowania w sprawie o rozgraniczenie nieruchomości	1538
6.3.2.6. Wykonanie orzeczeń sądowych w sprawach o rozgraniczenie nieruchomości	1540
6.3.3. Orzeczenia formalne kończące postępowanie w sprawie o rozgraniczenie	1541
7. Zaskarżanie orzeczeń	1542
7.1. Środki zaskarżenia w sprawach o rozgraniczenie	1542
7.2. Modyfikacja reguł zaskarżenia apelacją	1543
7.2.1. Granice zaskarżenia	1543
7.2.2. Zakaz <i>reformationis in peius</i> w sprawach o rozgraniczenie	1543
7.3. Modyfikacje reguł zaskarżenia skargą kasacyjną	1545
8. Sprawa o rozgraniczenie po przeprowadzonym rozgraniczeniu w postępowaniu administracyjnym lub sądowym	1545
Skorowidz przedmiotowy	1549
O Autorach	1565

PRZEDMOWA

Problematyce postępowania nieprocesowego został poświęcony przede wszystkim tom IV *Systemu Prawa Procesowego Cywilnego*. W 2021 r. ukazała się część 1 tego tomu, zawierająca prezentację zagadnień ogólnych, które odróżniają postępowanie nieprocesowe od procesu i nie przynależą do zakresu pozostałych tomów Systemu. W kolejnych częściach tomu IV należało w związku z tym zająć się przedstawieniem postępowań ustanowionych dla poszczególnych rodzajów spraw, które są rozpoznawane w trybie nieprocesowym. Grupa tych postępowań jest zróżnicowana pod względem źródeł, zakresu regulacji i charakteru udzielanej w nich ochrony prawnej. Porządkując tę materię na potrzeby jej systemowego omówienia, kierowano się systematyką przyjętą w Kodeksie postępowania cywilnego, w którym poszczególne postępowania nieprocesowe zostały pogrupowane na podstawie kryterium przedmiotu sprawy.

Zgodnie z tymi założeniami tom IV w części 2 obejmuje postępowania w sprawach z zakresu prawa osobowego, prawa rodzinnego, opiekuńczego i kuratelii oraz prawa rzeczowego, przy czym są to sprawy tej kategorii przekazane do rozpoznania w postępowaniu nieprocesowym nie tylko przez Kodeks postępowania cywilnego, lecz także na mocy innych szczególnych ustaw. Wyłącznie w celu zapewnienia odpowiedniej komunikatywności oznaczenia tej części tomu, postanowiono opatrzyć ją skróconym podtytułem w brzmieniu odnoszącym się do postępowań w sprawach z zakresu prawa osobowego, rodzinnego i rzeczowego. W następnych częściach w tomie IV zostanie podjęta tematyka pozostałych kodeksowych oraz pozakodeksowych postępowań w sprawach, które są rozpatrywane w trybie nieprocesowym.

Tom IV część 2 *Systemu Prawa Procesowego Cywilnego* jest opracowaniem zbiorowym, przygotowanym przez jedenaścioro autorów. Każdemu rozdziałowi prezentującemu problematykę postępowań prowadzonych w poszczególnych sprawach starano się nadać jednolitą strukturę. Nie zawsze było to celowe lub możliwe z uwagi na specyfikę reżimu postępowania ustanowionego dla określonego rodzaju spraw oraz ich zróżnicowany charakter. Honorując autonomię członków zespołu autorskiego, działania redaktorskie

DZIAŁ I

POSTĘPOWANIA W SPRAWACH Z ZAKRESU PRAWA OSOBOWEGO

ROZDZIAŁ 1

POSTĘPOWANIA W SPRAWACH O UZNANIE ZA ZMARŁEGO I O STWIERDZENIE ZGONU

1. Cel i ogólna charakterystyka postępowań	51
2. Perspektywa historyczna	61
2.1. Początki i kierunek ewolucji	61
2.2. Okres zaborów	63
2.3. Międzywojnie	68
2.4. Etap unifikacji	70
3. Regulacje prawa materialnego	72
3.1. Stosunek do innych norm	72
3.2. Prawo właściwe	73
3.3. Podstawy uznania za zmarłego	73
3.4. Podstawy stwierdzenia zgonu	75
3.5. Zbieg podstaw uznania za zmarłego i stwierdzenia zgonu	80
4. Rozgraniczenie postępowań	81
4.1. Stosunek do innych postępowań	81
4.2. Wzajemny stosunek postępowań	84
4.2.1. Zakres zastosowania postępowań	84
4.2.2. Stosunek postępowań w toku	84
4.2.3. Przekształcenie postępowania o uznanie za zmarłego (art. 534 k.p.c.)	87
4.2.4. Stosunek postępowań po ich zakończeniu	90
5. Organy postępowania	92
5.1. Czynności sądu i referendarza sądowego	92
5.2. Jurysdykcja krajowa	92
5.3. Właściwość sądu	98

Dział I. Postępowania w sprawach z zakresu prawa osobowego

6.	Uczestnicy postępowania	101
6.1.	Interes prawny w postępowaniu	101
6.2.	Wnioskodawca	106
6.3.	Pozostali uczestnicy postępowania	108
7.	Przebieg postępowań	112
7.1.	Charakterystyka regulacji	112
7.2.	Wniosek wszczynający postępowanie	112
7.3.	Czas złożenia wniosku	117
7.4.	Faza wstępna	120
7.5.	Forum rozpoznania sprawy	121
7.6.	Wysłuchanie osób bliskich	122
7.7.	Postępowanie wywoławcze	125
7.7.1.	Ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie za zmarłego	125
7.7.2.	Ogłoszenie o wszczęciu postępowania o stwierdzenie zgonu	131
7.8.	Gromadzenie i koncentracja materiału faktycznego i dowodowego	134
7.9.	Zakończenie postępowania	138
8.	Orzekanie	139
8.1.	Przedmiot rozpoznania	139
8.2.	Zakres związania żądaniem i orzekania z urzędu	141
8.3.	Podstawa faktyczna orzeczenia i stopień dowodu	143
8.4.	Orzeczenia i ich treść	152
8.4.1.	Orzeczenia negatywne	152
8.4.2.	Orzeczenia pozytywne	153
8.4.3.	Koszty postępowania	157
8.5.	Charakter prawny i skutki orzeczeń	158
8.5.1.	Charakter prawny postanowienia o uznaniu za zmarłego	158
8.5.2.	Charakter prawny postanowienia o stwierdzeniu zgonu	161
8.5.3.	Procesowe skutki postanowień o uznaniu za zmarłego i o stwierdzeniu zgonu ..	162
8.5.4.	Pozostałe skutki uznania za zmarłego i stwierdzenia zgonu	166
9.	Środki odwoławcze	169
9.1.	Apelacja	169
9.2.	Zażalenie	173
10.	Wzruszanie prawomocnych postanowień	173
10.1.	Rodzaje środków prawnych i ich wzajemny stosunek	173
10.2.	Skarga kasacyjna	179
10.3.	Skarga nadzwyczajna	181
10.4.	Zmiana prawomocnego postanowienia oddalającego wniosek	182
10.5.	Postępowanie o uchylenie postanowienia orzekającego uznanie za zmarłego albo stwierdzenie zgonu	184
10.5.1.	Przedmiot i podstawy postępowania	184
10.5.2.	Charakter i reżim postępowania	191
10.5.3.	Właściwość i jurysdykcja sądu	192
10.5.4.	Wszczęcie postępowania	194
10.5.5.	Uczestnicy postępowania	196
10.5.6.	Elementy przebiegu postępowania	198
10.5.7.	Orzekanie	199
10.5.8.	Postępowanie skrócone	203
10.5.9.	Środki odwoławcze	205
10.5.10.	Wzruszanie prawomocnych postanowień	206
10.6.	Skarga o wznowienie postępowania	207
10.7.	Skutki uchylenia albo zmiany prawomocnego postanowienia	209

Literatura: Arkuszewska A., *Uchylenie postanowienia o uznaniu za zmarłego w trybie przyspieszonym*, BSP 2013/13; A.W., *Postępowanie w sprawie uznania za zmarłego i stwierdzenia zgonu*, cz. 1, DPP 1946/2, cz. 2, DPP 1946/5–6; A.W., *Uznanie za zmarłego*, DPP 1945/1; Bartoszewicz A., *Jurysdykcja krajowa w sprawach o uznanie za zmarłego*, PiP 2006/5; Bartoszewicz A., *Postępowanie*; Bartoszewicz A., *Przestanki materialnoprawne uznania za zmarłego i stwierdzenia zgonu w prawie polskim na tle prawnooporównawczym*, KPP 2005/4; Bartoszewicz A., *Uznanie za zmarłego i stwierdzenie zgonu (geneza, rozwój instytucji i postępowania)*, „Zeszyty Prawnicze UKSW” 2007/7.2; Baur F., *Grundbegriffe der freiwilligen Gerichtsbarkeit*, Stuttgart 1973; Bądkowski A., *Sąd w obliczu zagadnienia śmierci*, DPP 1948/10; Bieńkowska B., Mierzejewski P., *Instytucja uznania za zmarłego [w:] Kiedy zaginął człowiek. Zagadnienia prawne*, red. K. Staniewska, Warszawa 2002; Borkowska-Bagińska E., *Zbiór Praw Sądowych Andrzeja Zamoyskiego*, Poznań 1986; Borowski S., *Kodeks Stanisława Augusta. Zbiór dokumentów*, Warszawa 1938; Borysiak W., *Dziedziczenie. Konstrukcja prawna i ochrona*, Warszawa 2013; Brehm W., *Freiwillige Gerichtsbarkeit*, Stuttgart 2009; Broniewicz W., Marciniak A., Kunicki I., *Postępowanie cywilne*, 2020; Chauvin T., *Godność człowieka jako źródło podmiotowości prawnej i granica władzy*, EP 2019–2020/1; Cieślak S., *Powiązania*; Cukierski K., *Niedociągnięcia przy orzekaniu w sprawach o stwierdzenie zgonu i stwierdzenie praw do spadku*, „Biuletyn Ministerstwa Sprawiedliwości” 1955/8; Dąbkowski P., *Prawo prywatne polskie*, t. 1, Lwów 1910; Dobrzański B., *Glosa do uchwały SN z 27.11.1962 r.*, III CO 12/62, OSPiKA 1964/2; Dobrzański B., *Glosa do uchwały SN z 10.11.1966 r.*, III CZP 90/66, OSPiKA 1967/11; Dobrzański B., *Przegląd orzecznictwa kasacyjnego z zakresu postępowania niespornego*, PN 1949/11–12; Dobrzański B., *Scalenie postępowania spornego z niespornym w projekcie kodeksu postępowania cywilnego*, PiP 1960/3; Dominowski T., *Z zagadnień uznania za zmarłego*, ZNUŁ. Nauki Humanistyczno-Społeczne 1957/6; Dziurda M., *Posiedzenie przygotowawcze i plan rozprawy [w:] Reforma czy kolejna nowelizacja. Uwagi na tle ustawy z 4.7.2019 r. zmieniającej KPC*, red. P. Ryłski, Warszawa 2020; Ereciński T., Weitz K., *Skarga nadzwyczajna w sprawach cywilnych*, PS 2019/2; Fidler J., Goldszajn S., *Ustawa Postępowania Sądowego Cywilnego z roku 1864 (według wydania urzędowego z roku 1914)*, Warszawa 1918; Flaga-Gieruszyńska K., *Postępowanie sądowe w sprawach o uznanie za zmarłego – wybrane zagadnienia [w:] Non omnis moriar. Osobiste i majątkowe aspekty prawne śmierci człowieka. Zagadnienia wybrane*, red. J. Gołaczyński, J. Mazurkiewicz, J. Turłukowski, D. Karkuta, Wrocław 2015; Gajda J., *Zła wiara w świetle art. 55 § 2 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego*, NP 1991/1–3; Gapska E., Studzińska J., *Postępowanie*, 2020; Gizbert-Studnicki T., *Znaczenie terminu „domniemanie prawne” w języku prawnym i prawniczym*, RPEiS 1974/1; Gołaczyński J., *Akta stanu cywilnego w prawie cywilnym i postępowaniu cywilnym*, PME 2015/1; Gwiazdomorski J., *Dwa „domniemania” [w:] Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa dla uczczenia pracy naukowej Kazimierza Przybyłowskiego*, red. W. Osuchowski, M. Sośniak, B. Walaszek, Kraków–Warszawa 1964; *Kodeks postępowania niespornego. Część ogólna. Postępowanie o ubezwłasnowolnienie, o uznanie za zmarłego, o stwierdzenie zgonu*, Zabrze 1946;

Haberko J., *Pojęcie osoby bliskiej w prawie cywilnym*, PS 2011/3; **Harla A.G.**, *Ochrona praw osób zaginionych na drodze cywilno-sądowej oraz uznanie osoby zaginionej za zmarłą* [w:] *Kiedy zaginął człowiek. Zagadnienia prawne*, red. K. Staniewska, Warszawa 2002; **Hibl A.J.**, *Ustawa z dnia 16. Lutego 1883 roku o postępowaniu w celu uznania za zmarłego i udowodnienia śmierci. Z historycznym wstępem, ustawodawczymi motywami i oryginalnym tekstem*, Lwów 1883; **Iżykowski M.**, *Charakterystyka prawna uprawdopodobnienia w postępowaniu cywilnym*, NP 1980/3; **Jagięła J.**, *Skutki niewzięcia przez zainteresowanego udziału w postępowaniu nieprocesowym*, PiP 2014/3; **Jędrasik-Jankowska I.**, *Sytuacja prawna rodzin osób zaginionych z punktu widzenia przepisów prawa ubezpieczeń społecznych* [w:] *Kiedy zaginął człowiek. Zagadnienia prawne*, red. K. Staniewska, Warszawa 2002; **Jodłowski J.**, *Glosa do wyroku SN z 8.07.1969 r., II CR 100/69*, PiP 1971/6; *Jurisdykcja, uznawanie orzeczeń sądowych oraz ich wykonywanie w sprawach cywilnych i handlowych. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1215/2012. Komentarz*, red. J. Gołaczyński, Warszawa 2015; **Kil J.**, *Karnoprawne implikacje uznania za zmarłego sprawcy przestępstwa*, RAiP 2019/2; *Kodeks*, t. 1, red. Z. Resich, W. Siedlecki, 1969; *Kodeks*, t. 3, red. J. Jodłowski, K. Piasecki; *Kodeks*, t. 3–5, red. A. Marciniak, 2020; *Kodeks*, t. 3–5, red. T. Wiśniewski, 2021; *Kodeks*, t. 4, red. T. Ereciński, 2016; *Kodeks*, t. 6, red. T. Ereciński, 2017; *Kodeks cywilny*, t. 1, red. M. Gutowski, 2021; *Kodeks cywilny*, t. 1, cz. 1, red. J. Gudowski, 2021; *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 2, *Komentarz art. 506–1217*, red. P. Szanciło, Warszawa 2019; **Kolańczyk K.**, *Prawo rzymskie*, Warszawa 1978; **Kolbuszewski M., Myszkowski A.**, *Ustawa o uznaniu zaginionego za zmarłego*, Kraków 1946; **Konic H.**, *Prawo osobowe. Wykład porównawczy na tle prawodawstw obowiązujących w Polsce w zestawieniu z kodeksem szwajcarskim. Część pierwsza*, Warszawa 1924; *Konstytucja RP*, t. 1, *Komentarz. Art. 1–86*, red. L. Bosek, M. Safjan, Warszawa 2016; **Korobowicz A.**, *Sądownictwo Królestwa Polskiego 1876–1915*, Lublin 1995; **Korzan K.**, *Orzeczenia; Korzan K., Postępowanie nieprocesowe*, 2004; Korzan K., *Skutki orzeczeń rozstrzygających sprawę co do istoty (prawomocność, wykonalność, skuteczność)*, „Rejent” 2005/4; **Kowalczyk M.**, *Uznanie za zmarłego zaginionych uczestników wojen w aktach normatywnych Królestwa Prus i Drugiej Rzeszy Niemieckiej*, Poznań 2013 (rozprawa doktorska); **Krawczyk M.**, *Uznanie za zmarłego*, „Zeszyty Naukowe Akademii Podlaskiej w Siedlcach, Seria Administracja i Zarządzanie” 2010/13; **Krajewski J.**, *Postępowanie*; **Laniewski A.**, *Postępowanie w sprawach niespornych (Patent niesporny) i ustawa o ubezwłasnowolnieniu z 28 I 1916 I. 207 dpp. wraz z orzecnictwem b. sądów austriackich i sądów polskich, dodatkowymi ustawami i rozporządzeniami polskimi, oraz okólnikami ministerialnymi*, Warszawa 1927; **Lisiewski M.**, *Nowy kodeks postępowania cywilnego (Zmiany w postępowaniu cywilnym obowiązującym przed 1.I.1965 r.)*, „Palestra” 1965/9 (wkładka); **Litauer J.J.**, *Glosa do orzeczenia Izby Cywilnej Sądu Najwyższego. Zb. O. Nr 259/36. Charakter orzeczenia o uznaniu za zmarłego*, PiP 1946/4 (dodatek cywilistyczny); Litauer J.J., *Kodeks postępowania niespornego*, Łódź 1946; **Lipiński K., Pietrzykowski J.**, *Kodeks postępowania niespornego z orzecnictwem okresu powojennego. Część ogólna oraz przepisy szczegółowe i związkowe*, Warszawa 1959; **Lubiński K.**, *Istota i charakter prawny działalności sądu*

w postępowaniu nieprocesowym, Toruń 1985; Lubiński K., *Pojęcie wymiaru sprawiedliwości w świetle Konstytucji RP i standardów międzynarodowych* [w:] *Księga ku czci Profesora T. Erecińskiego*, t. 2; Lubiński K., *Prawomocność materialna orzeczeń w postępowaniu nieprocesowym*, PiP 2003/11; Lubiński K., *Teoretyczne a legislacyjne podstawy przekazywania spraw do procesu i postępowania nieprocesowego w nowym Kodeksie postępowania cywilnego* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego z perspektywy pięćdziesięciolecia jego obowiązywania. Doświadczenia i perspektywy*, red. E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, Ł. Błaszczak, Sopot 2016; **Łagojda K.**, *Sądy komunistyczne wobec ofiar Zbrodni Katyńskiej w postępowaniu o uznanie za zmarłego/stwierdzenie zgonu. Analiza historyczno-prawna*, „Wrocławskie Studia Wschodnie” 2017/21; **Łazarska A.**, *Rzetelny proces cywilny*, Warszawa 2012; **Łyskowski I.**, *Kodeks cywilny Rzeczypospolitej Polskiej. Księga pierwsza. Przepisy ogólne. Projekt wraz z uzasadnieniem*, t. 1, z. 3a–3b, Warszawa 1928; **Margoński M.**, *Europejskie poświadczenie spadkowe. Charakter i konstrukcja prawna*, Warszawa 2022; Margoński M., *Kurator spadku*, Warszawa 2009; **Markiewicz K.**, *Forum rozpoznawania spraw w postępowaniu depozytowym. Glosa do uchwały SN z dnia 26 stycznia 2012 r., III CZP 83/11, PS 2012/10*; Markiewicz K., *Zasady*; **Marszałkowska-Krześ E.**, *Postępowanie nieprocesowe*; Marszałkowska-Krześ E., *Uznanie za zmarłego i stwierdzenie zgonu w postępowaniu cywilnym* [w:] *Księga dedykowana Profesorowi A. Oleszce*; **Matuszewski K.**, *Pamięć i kult osób zmarłych jako autonomiczne dobro osobiste*, M. Praw. 2012/20; **Miączyński A.**, *Skuteczność orzeczeń w postępowaniu cywilnym*, Warszawa-Kraków 1974; Miączyński A., *Specyfika postępowania nieprocesowego* [w:] *Księga ku czci Profesora J. Jodłowskiego*; **Mikołajczuk K.**, *Uznanie za zmarłego a możliwość zawarcia nowego małżeństwa. Wybrane zagadnienia prawa cywilnego i kanonicznego*, „Roczniki Nauk Prawnych” 2013/3; **Misztal-Konecka J.**, *O obowiązywaniu zasady kontradyktoryjności w postępowaniu nieprocesowym: przyczynek do dyskusji*, „Zeszyty Prawnicze UKSW” 2016/3; **Mularski K.**, *Instytucja uznania za zmarłego na tle historycznym. Zarys problematyki*, „Ius Novum” 2007/1; **Napiórkowski A.**, *Postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku*, NP 1969/5; **Nowakowski W.**, *Ustawa postępowania sądowego cywilnego z dnia 20 listopada 1864 r. ze zmianami zaprowadzonymi przez najwyżej zatwierdzone postanowienie z dnia 19 lutego 1875 r. i z objaśnieniami*, cz. 4, Warszawa 1880; **Orzechowska A.**, **Orzechowski T.**, *Instytucja uznania za zmarłego w Polsce w okresie międzywojennym*, „Studia Iuridica Toruniensia” 2016/19; **Osajda K.**, *Zasada sprawiedliwości proceduralnej w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego* [w:] *Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego a Kodeks postępowania cywilnego. Materiały Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr i Zakładów Postępowania Cywilnego, Serock k. Warszawy, 24–26 września 2009 r.*, red. T. Ereciński, K. Weitz, Warszawa 2010; **Panasiuk Ł.**, *Problem ustanowienia i określenia kompetencji kuratora nieobecnego*, „Palestra” 2015/9–10; **Pazdan M.**, *Uznanie za zmarłego i stwierdzenie zgonu w polskim prawie prywatnym międzynarodowym*, „Studia Iuridica Silesiana” 1978/3; **Piechnik T.**, *Skutki rodzinno-prawne uchylenia postanowienia o uznaniu za zmarłego w aspekcie prawa spadkowego* [w:] *Kościelne Prawo Procesowe*, t. 5, *Prawo rodzinne*, Lublin 2010; **Pilich M.**, *Zasada obywatelstwa w prawie prywatnym międzynarodowym. Zagadnienia podstawowe*, War-



9788383283081 W01P01

Tom IV cz. 2

ISBN 978-83-8328-308-1



9 788383 283081

Cena 299 zł (w tym 5% VAT)